

Begrippen

Basisbegrippen

Wat is toegankelijkheid?

Toegankelijkheid gaat over het ontwerpen en aanpassen van de samenleving zodat iedereen op een **gelijkwaardige** manier kan **participeren**. Dit noemen we **Universal Design, of ontwerpen voor iedereen**. Om tot zo'n inclusieve samenleving te komen moeten vaak drempels op fysiek, sociaal, financieel en verstandelijk vlak worden weggewerkt.

De Universal Design-gedachte is niet alleen van toepassing op de fysieke toegankelijkheid van de omgeving, ze heeft ook betrekking op het materiaal dat wordt gebruikt en op de manier van organiseren en communiceren.

Universal Design is niet alleen nuttig voor personen met een handicap. Bijvoorbeeld ook ouderen en ouders met kinderwagens kunnen hindernissen ondervinden in de bebouwde ruimte. Extra duidelijke taal kan bijvoorbeeld interessant zijn voor personen die de taal minder machtig zijn. Streven naar voorzieningen die **bereikbaar, betreedbaar en bruikbaar** zijn voor iedereen is het uiteindelijke doel en is voor iedereen een meerwaarde.

Eigenschappen van toegankelijkheid

Toegankelijkheid kan je om te beginnen best bekijken als een **keten**: je moet het uitwerken van het begin tot het einde. Je kan het meest toegankelijke evenement van het land organiseren, als de weg er naartoe niet toegankelijk is of als geïnteresseerden onvoldoende informatie hebben gekregen over de toegankelijke voorzieningen, dan zal je evenement geen divers publiek aantrekken.

Daarnaast is toegankelijkheid **geen one size fits all**. Er zijn heel wat verschillende handicaps, zowel zichtbare als onzichtbare, met heel wat verschillende noden die specifieke aanpassingen vragen. Ook de omgeving kan een factor zijn in het bepalen van de mogelijkheden naar toegankelijkheid. Welke keuzes er gemaakt kunnen en zullen worden kan dus afhangen van je doelpubliek en van de (financiële) context.

Wist je dat?

80% van de handicaps zijn onzichtbare handicaps.

Soms zijn algemene aanpassingen onvoldoende en heeft een persoon met een handicap erg specifieke noden. In dat geval kan er een vraag tot een redelijke

aanpassing¹ komen. Een redelijke aanpassing is een aanpassing die ervoor zorgt dat een persoon met een handicap op een gelijkwaardige manier kan deelnemen. Belangrijk om weten is dat redelijke aanpassingen geen gunst maar een recht zijn, binnen de mate van het redelijke. In elk geval zal er op maat moeten gekeken worden of er aan de vraag van de persoon redelijkerwijze tegemoet kan worden gekomen of niet.

Enkele begrippen over toegankelijkheid

- ▶ **Fysieke toegankelijkheid** gaat over de toegankelijkheid van gebouwen en hun omgeving: aangepaste toiletten, liften, hellingen, doorgangen, toegang, parking, tuin, enz.
- ▶ **Toegankelijkheid van dienstverlening** gaat over de manier waarop personen met een handicap onthaald en behandeld worden.
- ▶ **Toegankelijkheid van informatie** bekom je door op een overzichtelijke, eenvoudige en begrijpelijke manier juiste informatie aan te bieden: op tijd aanbieden van informatie, aangepaste leesvormen, toegankelijke website, eenvoudige taal, enz.

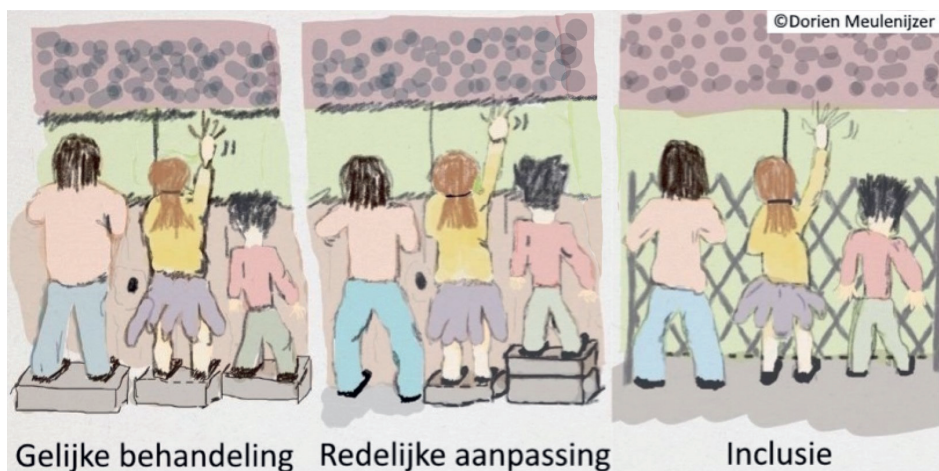
¹ Redelijke aanpassingen zorgen ervoor dat mensen met een handicap op gelijke voet kunnen werken, naar school gaan, sporten, toegang hebben tot informatie... als iedereen.
<https://www.unia.be/nl/redelijke-aanpassingen>

Wat is inclusie?

Een inclusieve samenleving is een samenleving waarin iedereen die dat wil **gelijkwaardig** kan deelnemen en erbij hoort. In een inclusieve samenleving heeft iedereen **dezelfde rechten en dezelfde kansen** om **zelfstandig** en op een gelijkwaardige manier mee te doen in alle domeinen van het leven. Dat kan alleen als men rekening met elkaar houdt en geen drempels opwerpt voor de ander om te kunnen meedoen.

Vertrekpunt van inclusie

In het verhaal van inclusie is het goed om even stil te staan bij het vertrekpunt.

Situatie 'gelijke behandeling': vaak vertrekt men van een situatie waarbij iedereen op een gelijke manier behandeld wordt. Een gelijke behandeling betekent niet altijd een inclusieve behandeling. In de afbeelding zie je dat bij een gelijke behandeling in een ontoegankelijke samenleving één persoon de sportwedstrijd niet kan volgen.

Situatie 'redelijke aanpassing': wanneer sommige personen uitgesloten worden, wordt de omgeving individueel aangepast om ze toegankelijker te maken. Hier wordt bijvoorbeeld een hoger opstapje voorzien, waardoor de kleine persoon alsnog kan meedoen. Dit noemen we een redelijke aanpassing. In een context van een evenement kan dit bijvoorbeeld gaan over aangepaste zitplaatsen.

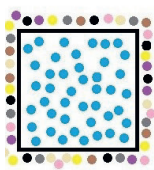
Situatie 'inclusie': het beste vertrekpunt is een volledig inclusieve locatie waar iedereen op een gelijkwaardige manier kan deelnemen, zonder dat er individuele aanpassingen voorzien moeten worden. Hier is dat een doorzichtig hek. Enkel in uitzonderlijke gevallen kan er dan nog een redelijke aanpassing op maat voorzien worden. De inclusieve oplossing zal de kostprijs en de nood aan noodzakelijke remediërende maatregelen ten goede komen. Inclusie is dus collectiever dan een redelijke aanpassing.

Wist je dat?

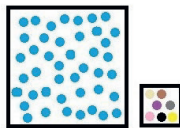
Redelijke aanpassingen en het recht op inclusie zijn sinds 2021 opgenomen in de Belgische Grondwet.

Fases tot inclusie

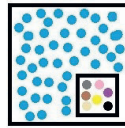
De samenleving is geëvolueerd in haar denken rond het betrekken van personen met een handicap. In het onderstaande schema worden verschillende fases uitgebeeld: **exclusie** (waarin mensen worden buitengesloten), **segregatie** (waarin er voor een bepaalde groep buiten de samenleving iets apart wordt georganiseerd), **integratie** (waarin er binnen de samenleving iets apart wordt georganiseerd) en **inclusie** (waarbij iedereen onderdeel is van de samenleving).

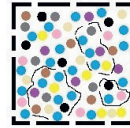
Exclusie

Segregatie

Integratie

Inclusie

© Dorien Meulenijs

Heel concreet in het geval van evenementen betekent exclusie dat personen met een handicap niet kunnen deelnemen. In het geval van segregatie worden er aparte evenementen georganiseerd op aparte locaties

voor personen met en zonder een handicap. In het geval van integratie organiseren we op dezelfde plek een evenement voor personen zonder handicap en in een aparte groep een gelijkaardig evenement voor personen zonder handicap. In het verhaal van inclusie nemen zowel personen met als zonder handicap deel aan het evenement. De basis van het evenement is dan voor iedereen toegankelijk. In sommige gevallen worden er nog bijkomende aanpassingen op maat toegevoegd.

Wat is een handicap?

In de afgelopen twintig jaar zijn we in ons denken veranderd. Daar waar een handicap vroeger gezien werd als een individueel medisch probleem, zijn we nu geëvolueerd tot een **sociaal en mensenrechten-model** . Vandaag richten we de aandacht niet meer alleen op de persoon zelf, maar ook op wat er niet werkt in de samenleving. Het gaat nu over de interactie tussen personen met verschillende beperkingen en een omgeving met verschillende drempels. Die bredere kijk wordt ondersteund door de Belgische anti-discriminatiewetgeving, de Belgische Grondwet en het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van personen met een handicap. In deze visie hebben personen met een handicap recht op de toegankelijkheid van de omgeving en indien

nodig op redelijke aanpassingen. Ook de samenleving wordt nu als verantwoordelijke gezien voor het beter toegankelijk maken van de omgeving via het Universal Design-principe.

De definitie van 'handicap' in het VN-verdrag² is als volgt: 'personen met langdurige fysieke, mentale, verstandelijke of zintuiglijke beperkingen die hen in wisselwerking met diverse drempels kunnen beletten volledig, daadwerkelijk en op voet van gelijkheid met anderen te participeren in de samenleving'.

² <https://www.unia.be/nl/discriminatiegronden/handicap/het-verdrag-van-de-verenigde-naties-inzake-de-rechten-van-persoonen-met-een-handicap>